

تمکین چیست و شامل چه مواردی می‌شود؟

همین که نکاح یا ازدواجی از منظر قانونی و شرعی به درستی واقع شد، به دنبال خود حقوق و تکالیفی را برای زوجین ایجاد می‌کند.

همین که نکاح یا ازدواجی از منظر قانونی و شرعی به درستی واقع شد، به دنبال خود حقوق و تکالیفی را برای زوجین ایجاد می‌کند. یکی از آثار نکاح از منظر قانونی ایجاد رابطه زوجه است. مقصود از این رابطه نیز مفهوم عامی است که همه روابط شخصی (غیر مالی) و مالی زوجین را دربرمی‌گیرد و تخصیص آن به روابط زناشویی با معانی این کلمات همخوانی ندارد.

نکته قابل توجه آن است که قوام زندگی مشترک نه به قانون بلکه به اخلاق نیازمند است. یکی از ابعاد اخلاقی خانواده، تمکین و اطاعت است. این نوشته را بخوانید تا ببینید تمکین چیست.

مفهوم تمکین

آنچه در عرف از مفهوم تمکین (به معنای خاص کلمه و در نظام خانواده) به ذهن متبادر می‌شود عبارت است از اطاعت خانم از خواسته‌های همسرش. البته این معنای عرفی از معنای لغوی و اصطلاحی هم دور نمانده است. مفهوم لغوی تمکین تن در دادن است.

معنای اصطلاحی تمکین در علم حقوق برگرفته از متون فقهی ماست؛ به عبارت دیگر دارای دو معناست:
۱. تمکین عام

عبارت است از خوش رفتاری یا حسن معاشرت همسر با شوهر خویش و اطاعت از خواسته‌های مشروع همسر، همچنین رعایت نظافت و آرایش خود برای همسر به گونه‌ای که مقتضای زمان و مکان و موقعیت و شأن خانوادگی آنان است. البته لازم به ذکر است که تمکین دو طرفه است و آقا نیز به عنوان همسر بایستی نسبت به خواسته‌های مشروع همسر پاسخ مثبت بدهد.

به عبارت دیگر تمکین به معنای عام آن است که خانم وظایف خود را نسبت به همسر انجام دهد و از او در حدود قانون و عرف اطاعت نماید و ریاست شوهر را در خانواده پذیرا باشد. بنابراین اگر آقای از همسرش توقعات نامشروع یا نامتعارفی داشته باشد، خانم مکلف به اطاعت از او نیست. به عنوان مثال اگر آقا از همسرش بخواهد که تمام اموالش را به نام او بزند و خانم رضایت کامل به این کار نداشته باشد، این توقع متعارف تلقی نمی‌شود. در مورد رفت و آمد خانم لازم به ذکر است که اگر آقا بر خلاف عرف از خروج همسر خود از منزل و بازدید خویشان و دوستان جلوگیری کند، رفتارش سوء معاشرت تلقی می‌شود.

۲. تمکین خاص

تمکین چیست

منظور از این نوع تمکین رابطه زوجه است. آنچه در عرف از تمکین فهمیده می‌شود، بیشتر در قالب این نوع تمکین است.

برای درک بهتر از تمکین بایستی به مفهوم نشوز که در مقابل تمکین مطرح می‌شود نیز بپردازیم. عدم تمکین یا نشوز عبارت است از نافرمانی یکی از زوجین. بنابراین نشوز نمی‌تواند صرفاً مختص زن باشد. نافرمانی زوج و عدم ایفای مقتضیات زندگی مشترک نشوز نام دارد. ولی در عرف و حقوق امروز، واژه نشوز را بیشتر در مورد زن به کار برده‌اند. هر چند اختصاص این واژه برای زن مسلماً قابل ایراد است.

نشوز مرد می‌تواند در قالب‌های گوناگون نمود داشته باشد. مثلاً مردی که نفقه زوجه را نمی‌پردازد یا با همسر خود حسن معاشرت ندارد ناشز است. اگر حالت نشوز از جانب زوجین (هر دو) باشد، شقاق نامیده می‌شود.

هرگاه زن همسرش را تمکین نکند و در اصطلاح حقوقی ناشزه شود، همسر می‌تواند به دادگاه و محکمه حقوقی مراجعه کند و الزام زن را به تمکین خواستار شود. به علاوه، زن نمی‌تواند در مدتی که تمکین نمی‌کند از همسر خود طلب نفقه و داشته باشد. به عبارت دیگر اگر زن بدون هیچ‌گونه مانع شرعی از انجام وظایف و تکالیف زوجیت امتناع کند، استحقاق خود را برای دریافت نفقه از دست می‌دهد. بنابراین اگر زن برای عدم اطاعت از خواسته‌های مشروع همسر خویش، عذر موجه و قانونی داشته باشد نفقه به او تعلق خواهد گرفت. به عنوان نمونه وضعیتی را تصور کنید که زن به علت خطری که از جانب همسرش متوجه اوست (مثلا شوهر دچار ناراحتی روحی و عصبی است) از ماندن در خانه می‌تواند استعفاء کند. در این صورت نمی‌توان منکر تعلق حق نفقه به آن زن شد.

از طرف دیگر، همان‌گونه که بیان شد ممکن است مردی نیز ناشزه شود و به وظایف خویش عمل نکند. در این صورت زن می‌تواند با مراجعه به دادگاه الزام همسر را به انجام وظایف و تکالیف قانونی و شرعی خود درخواست کند. نشوز مرد، سوء معاشرت یا همان بدرفتاری تلقی می‌شود و می‌تواند از مصادیق عسر و حرج باشد و طبق قانون زن می‌تواند با طی مراحل قانونی، درخواست طلاق بدهد. برای آشنایی بیشتر با مصادیق عسر و حرج می‌توانید مقاله‌ی شرایط طلاق غیابی را بخوانید.